

Rapport van de commissie gedragscode, aangeboden aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken van 2010..

De opdracht van de commissie.

De Landelijke Vergadering 2007 heeft de commissie gevraagd haar taak op zich te nemen op grond van het volgende besluit:

De kerken in Landelijke Vergadering bijeen te Zwolle stellen vast

dat de door de Landelijke Vergadering van Lelystad 2004 gewenste gedragscode voor ambtsdragers en kerkelijke werkers nog niet tot stand is gekomen; besluiten

een commissie in te stellen met als opdracht om in overleg met de Commissie Meldpunt Seksueel Misbruik een gedragscode voor ambtsdragers en kerkelijke werkers op te stellen en openbaar te maken vóór 1 juni 2008 en daarvan verslag uit te brengen aan de volgende Landelijke Vergadering.

Bemensing van de commissie.

Alex Boshuizen, Cees Smit, Jacqueliën Siebenga, Peter Strating, Johan Weij.

Uitvoering van de opdracht.

Conform de opdracht is de gedragscode in juni 2008 aan de kerken aangeboden. De commissie achtte het haar taak om te streven naar een zo groot mogelijke zorgvuldigheid en heeft daarom de opdracht ruim geïnterpreteerd. Vandaar dat de versie van juni 2008 door ons is beschouwd als een voorlopige versie, die zou moeten functioneren als werkdocument in de kerken. De commissie heeft zich ook ingezet om het gesprek in de kerken over de gedragscode goed op gang te krijgen. We hoopten zo te bereiken dat de noodzaak van de gedragscode ook op het grondvlak van de gemeenten zou gaan leven, en dat daarmee ook het draagvlak van de code zou worden verbreed. Ook opende dit de mogelijkheid om de LV 2010 een versie aan te bieden waarover in de breedte van de kerken was nagedacht en doorgesproken.

Werkwijze.

Informatie uit andere kerken.

De commissie heeft verschillende bestaande beroepscode bestudeerd, zoals deze in de kerkelijke omgeving te vinden zijn. Conform de wens van de LV ook nadrukkelijk aandacht voor het materiaal van de GKV, daarnaast heeft de commissie de relevante teksten geraadpleegd van de PKN, de Evangelische Alliantie, de Stichting Gedragscode Leidinggevend, gedragscode voor predikanten CGK, gedragscode DVN, diverse codes over internetgebruik, waaronder de code voor MSN gebruik van de NGK Rijsbergen.

Overleg binnen ons kerkverband.

In de periode dat de commissie deze code voorbereidde is de noodzaak van een dergelijke code onder de aandacht gebracht door publicaties in Opbouw.

De tekst is gepresenteerd aan diverse organisaties waarvan het te verwachten was dat het voor deze organisaties relevant was om deze tekst met ons te bekijken, te weten: de STAGG, het meldpunt seksueel misbruik, de NGP, NGJ en Commissie Beroepsprofiel. Bij de voorbereiding van de gesprekken op de regiovergaderingen hebben we de STAGG geconsulteerd, waarna we zijn toegerust om de gesprekken vorm te geven. Een door de STAGG medewerkers opgestelde handreiking voor het houden van gesprekken over de code is als bijlage bijgevoegd..

De tekst is besproken op de predikantenconferentie van 2008.

Alle regio's zijn door de commissie benaderd met de vraag nadrukkelijk aandacht aan de code te besteden met het aanbod van de commissieleden om een bijdrage te leveren aan het gesprek op de

regio. Alle regio's hebben hier positief op gereageerd, een enkele regio had hierbij geen behoefte aan ondersteuning vanuit de commissie.

De keuze voor een gedragscode of een beroepscode.

Het bekijken van het materiaal van anderen bepaalde ons bij het verschil tussen een beroepscode en een gedragscode. Vaak wordt gewerkt met een beroepscode waarin ook de beroepsattitude wordt beschreven en soms ook richtlijnen worden geformuleerd voor het spirituele en geestelijke welzijn van de predikant of kerkelijk werker. Het benoemen van deze zaken is inderdaad van belang voor een beroepscode. De commissie constateert echter dat deze zaken nauwelijks meetbaar zijn, wat de werkbaarheid in concrete situaties kan bemoeilijken. De commissie heeft er daarom voor gekozen om een gedragscode aan te bieden waarin een goede attitude verondersteld is, maar waarin tegelijk zoveel mogelijk meetbare bepalingen worden beschreven die aangeven wat juist is en wat niet.

De gedragscode in de kerken.

In de afgelopen periode is de voorlopige gedragscode intensief besproken in de kerken. Op grond van de reacties die de commissie heeft gekregen noemen we een aantal zaken die om wat nadere uitleg vragen.

De breedte van de gedragscode.

Conform de opdracht hebben wij een gedragscode opgesteld voor kerkelijk werkers. Daarmee is de groep die hierin wordt aangesproken zeer breed, in de inleiding van de code is dit verwoord. Het is van belang te beseffen dat op allerlei gebieden in het gemeentelijk leven het in onderlinge relaties mis kan gaan. De breedte van de gedragscode helpt gemeenteleden om hier oog voor te krijgen. Bewustwording hierin is belangrijk. Niet omdat we angstig moeten veronderstellen dat bijna op alle gebieden van het kerkelijk leven dingen fout kunnen gaan in relaties, wel omdat een bezinning hierop ook een preventieve werking heeft. Bewustwording van wat er mogelijk fout kan gaan helpt bij het scheppen van een gezond klimaat in de onderlinge verhoudingen. De commissie is zich bewust van het feit dat de term "kerkelijk werker" in toenemende mate een beperkte betekenis heeft in de zin van "betaalde beroepskracht met een speciale taak in de gemeente". We gaan er van uit dat dit in de praktijk niet tot misverstanden zal leiden omdat die kerkelijk werker, net als alle andere kerkelijk werkers, zich gehouden hoort te weten aan deze gedragscode. We sluiten in de terminologie aan bij het woordgebruik van de klachtenregeling Seksueel misbruik.

De gedragscode is geen protocol.

In de gedragscode zijn geen bepalingen opgenomen die aangeven waar de verantwoordelijkheid ligt voor handelend optreden bij overtreding van de gedragscode. Ook is niet aangegeven welk soort optreden in een bepaalde situatie gepast is. Hierover zijn o.a. vanuit de Regio Enschede vragen gesteld aan de commissie. De commissie is van mening dat deze bepalingen weliswaar van groot belang zijn, maar niet opgenomen dienen te zijn in de code. Het is aan kerkenraden om voor de concrete plaatselijke situatie een protocol op te stellen waarin de rapportagelijnen en de benodigde stappen zijn opgenomen.

Vertrouwelijkheid, geheimhoudingsplicht en zorgplicht.

Het waarborgen van vertrouwelijkheid is in de vaak betrekkelijk kleine kring van onze kerkelijke gemeenten niet altijd vanzelfsprekend. De commissie acht het van belang om de noodzaak van die vertrouwelijkheid in de code te benadrukken. De precieze invulling van die vertrouwelijkheid vraagt een voortdurende bezinning, ingebed in het concrete kader van de plaatselijke geloofsgemeenschap. Het is van belang dat het in iedere gemeente duidelijk is hoe hier mee wordt omgegaan.

Nauw verbonden met de vertrouwelijkheid is de spanning die er altijd bestaat tussen geheimhoudingsplicht en zorgplicht. In de praktijk van het kerkelijk werk moet er rekening mee worden

gehouden dat in dat spanningsveld vaak een van deze twee zaken minder zwaar kan wegen. Soms moet geheimhouding doorbroken worden om goede zorg te kunnen verlenen en soms moet men genoeg nemen met minder goede zorg om de geheimhouding te waarborgen. Dit onderwerp vraagt om een voortdurende bezinning en zo mogelijk heldere stipuleringen, toegespitst op de plaatstelijke situatie.

De term “niet functionele aanraking”.

In de code wordt gewaarschuwd voor ongepast lichamelijk contact in de pastorale setting. Daarbij gebruiken we de term “niet functionele aanraking”. Deze term is aanleiding geweest voor veel gesprekken en heeft hier en daar zelfs weerstand opgeroepen. De commissie heeft besloten deze term te handhaven omdat hierin het dilemma tussen pastorale nabijheid en professionele afstandelijkheid helder wordt weergegeven. Daardoor kan de term bijdragen aan bewustwording van het gedrag van de kerkelijk werker, en een bezinning op gang brengen over welk gedrag in een concrete situatie al dan niet gepast is.

Internetgebruik

Uit de gesprekken met de regio's bleek dat het ontbreken van het onderwerp internetgebruik als een omissie werd ervaren. Enerzijds vraagt internetgebruik zorgvuldigheid ten aanzien van de persoonlijke levenssfeer, anderzijds dient extra aandacht besteed te worden aan het omgaan met vertrouwelijke informatie. Bewustwording van deze kant van het internetgebruik vond de commissie op zijn plaats. Over zorgvuldig gebruik van het internet is daarom een artikel opgenomen.

Aanbevelingen voor het gebruik van de code.

Aanbevelingen

Als commissie zijn we tevreden met de wijze waarop de ontwerp gedragscode in onze kerken is geïntroduceerd. De meeste regiovergaderingen hebben we bezocht en de gesprekken aldaar zijn als zeer waardevol ontvangen. Dit zouden we kunnen zien als een prachtige start. Maar hoe voorkomen we dat de gedragscode niet ergens in een la verdwijnt, tussen andere beleidsstukken?

De code moet als het ware tussen onze oren gaan zitten. Een paar aanbevelingen daartoe:

- Stel de code beschikbaar voor alle gemeenteleden en bespreek deze op een gemeenteavond.
- Neem de code op in de jaargids/ gemeentegids, zodat iedereen deze bij de hand heeft.
- Besteed er aandacht aan bij elke instructieavond voor nieuwe ambt dragers.
- Stel op een pastorale vergadering jaarlijks één kernvraag of thema uit de code aan de orde.
- Bij de start van het nieuwe seizoen agendeert de kerkenraad de vraag: met welke niet-ambtelijke werkers in onze gemeente moet de gedragscode nog worden besproken?
- Laat de volgende vraag jaarlijks op de regiovergadering aan de orde komen: hoe functioneert de gedragscode?

Om regelmatige bespreking van de code te stimuleren is het waardevol om bespreking ervan op te nemen in een jaarplanning van de kerkenraad en regiovergadering.

De definitieve code.

De nu aangeleverde code heeft op grond van de gesprekken en de geleverde feedback enige wijziging ondergaan. We bieden nu de volgende tekst aan ter beoordeling en vaststelling.

Voorstel voor de besluitvorming.

De commissie stelt de LV voor de aangeboden code vast te stellen en te publiceren, de kerken te stimuleren om met deze code aan het werk te gaan, en de commissie van haar taak te ontheffen.

Gedragcode

in de Nederlands Gereformeerde Kerken.

1. Inleiding.

Deze gedragscode is opgesteld op verzoek van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Hij is geschreven met het oog op werkers binnen de Nederlands Gereformeerde kerken. Deze kerkelijk werkers zijn allen die door hun functie of dienst een bijzondere verantwoordelijkheid in de gemeente hebben en die daarin het vertrouwen van de gemeente genieten, zowel de traditionele ambtsdragers, als ook andere werkers in de kerken, professioneel of vrijwillig, zoals de leiding van jeugdclubs en -verenigingen, vrijwilligers in pastoraat en diakonaat, kosters, musici, oppaskrachten enz.

Het uitgangspunt voor deze gedragscode is wat de Schriften leren over de omgang met elkaar. De apostel Paulus schrijft daarover: *“Volg dus het voorbeeld van God als kinderen die hij liefheeft, en ga de weg van de liefde, zoals Christus, die ons heeft liefgehad en zich voor ons gegeven heeft als offer, als een geurige gave voor God.”* (Ef. 5,1-2) Hiermee wordt aan het omgaan met elkaar richting gegeven. Respect voor de ander, integriteit, betrouwbaarheid en zorgvuldigheid kenmerken deze stijl van omgaan met elkaar. Deze kernwaarden vormen de onderliggende basis voor de concrete gedragsregels die in deze code worden genoemd.

Met deze code wordt niet alleen richting gegeven aan ons gedrag, maar worden ook een aantal gedragingen benoemd die ontoelaatbaar worden geacht. Dit betreft m.n. gedrag, waarin de belangrijke kenmerken van een christelijk leven evident worden veronachtzaamd.

Een bijzonder punt van aandacht is daarbij het omgaan met ongelijkheid in relaties. Iedere kerkelijk werker heeft op grond van zijn aanstelling en functie een bepaalde bevoegdheid, status en macht binnen de gemeenschap van de kerken. Dit brengt een zekere ongelijkheid in functionele relaties met zich mee. Deze ongelijkheid maakt kwetsbaar.

Gaan in het spoor van onze Heer Jezus Christus is vaak allerm minst vanzelfsprekend. Deze gedragscode is daarom vooral bedoeld als handreiking en ondersteuning bij het concreet maken van de bijbelse richtlijnen in de kerkelijke praktijk. Bewustwording van wat het eigen gedrag kan uitwerken helpt om voor kerkelijk werkers en gemeenteleden een veilige ruimte te creëren en dient daarmee het heil van heel de gemeente.

Deze gedragscode kan een eventueel tekort in het functioneren van kerkelijk werkers helaas niet uitsluiten. Deze code wil een hulpmiddel zijn om ongewenst gedrag van kerkelijk werkers te voorkomen, te signaleren en bespreekbaar te maken.

Zowel vrouwen als mannen dragen bij aan het werk in de kerken. Waar 'hij' staat kan ook 'zij' gelezen worden.

2. Relaties binnen de gemeente.

- 2.1. Het is de verantwoordelijkheid van de kerkelijk werker zorgvuldig om te gaan met het verschil in functionele en privé relaties. Hij draagt er zorg voor zijn functie onafhankelijk en in verantwoordelijkheid tegenover God uit te kunnen oefenen.
- 2.2. De kerkelijk werker is als eerste verantwoordelijk voor de zuiverheid van zijn relaties en voor het bewaken van de grenzen van het binnen die relaties toelaatbare en is zich onder alle omstandigheden van deze verantwoordelijkheid bewust.
- 2.3. De kerkelijk werker is zich bewust van zijn eigen en andermans kwetsbaarheid en zoekt in zijn functionele relaties naar optimale veiligheid voor alle betrokkenen.
 - 2.3.1. Als de persoonlijke betrokkenheid bij de ander méér wordt, dan passend binnen de functionele relatie (te denken valt bijv. aan verliefdheid), wordt zo mogelijk de functionele relatie beëindigd. Als dit niet mogelijk blijkt dan zal de dienst worden verricht onder omstandigheden die voor alle betrokken partijen voldoende bescherming biedt.
 - 2.3.2. Individuele pastorale contacten kenmerken zich door een grote mate van intimiteit. De pastoraal werkende is zich bewust van zijn eigen en andermans kwetsbaarheid en weegt zorgvuldig de wenselijkheid van een individueel pastoraal bezoek af.
 - 2.3.3. De kerkelijk werker is terughoudend in het gebruik van legale middelen als alcoholhoudende dranken, die het beoordelingsvermogen negatief beïnvloeden. Hij onthoudt zich van het gebruik van bij de wet verboden verdovende middelen.
- 2.4. De kerkelijk werker eerbiedigt de persoonlijke (fysieke en geestelijke) integriteit van de ander. Hij zal geen misbruik maken van de eventuele afhankelijkheid of kwetsbaarheid van diegenen die aan zijn zorg zijn toevertrouwd. Hij zal daarom iedere vorm van seksuele toenadering vermijden en zich in ieder geval onthouden van
 - ♦ niet-functionele aanraking
 - ♦ woorden, toespelingen, blikken of daden van seksuele of erotische aard, ook als de ander daar aanleiding toe geeft en
 - ♦ het uitdagen tot of stimuleren van erotische of seksuele handelingen
- 2.5. De kerkelijk werker moet ook in andere opzichten de integriteit van de ander respecteren.

Hij is zich bewust van de mogelijke invloed of macht die voortvloeit uit zijn status of functie. Daarom zal de kerkelijk werker

 - ♦ zich hoeden voor oneigenlijk gebruik van zijn invloed of macht, samenhangend met zijn functie,
 - ♦ niet manipuleren of dwingen tot bepaalde opvattingen, besluiten of

handelingen,

- ♦ en zich niet beroepen op zijn functie of ambt om zich van kritiek af te maken, ongepast gedrag goed te praten of vergeving en verzoening af te dwingen.

2.6. De kerkelijk werker zal zich niet laten omkopen of zich anderszins door het accepteren van erfenissen, geschenken of giften laten beïnvloeden.

Daarom zal hij

- ♦ terughoudend zijn in het aannemen van geschenken van gemeenteleden voor zichzelf,
- ♦ erfenissen en geschenken die de redelijkheid te boven gaan voor zichzelf niet accepteren
- ♦ en zelf ook dergelijke geschenken aan gemeenteleden niet aanbieden of opdringen.

2.7. Geheimhouding en vertrouwelijkheid zijn van groot belang voor een veilige relatie. De kerkelijk werker is betrouwbaar in zijn behandeling van vertrouwelijke informatie. Daarom

- ♦ draagt hij er zorg voor, dat de geheimhouding van vertrouwelijke informatie en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de ander verzekerd zijn,
- ♦ doet hij geen mededelingen over zaken die hem in het kader van zijn dienst vertrouwelijk ter kennis zijn gekomen aan derden, tenzij daarvoor dringende redenen zijn
- ♦ zal hij slechts dan vertrouwelijke informatie delen met andere functionarissen, wanneer de betrokkene daarin uitdrukkelijk toestemt en er een duidelijke noodzaak voor doorverwijzing of ambtelijk overleg is.

Dienaren van het Woord, ouderlingen en diakenen zijn bovendien gebonden aan de wettelijk rechten en plichten die voortvloeien uit hun ambt.

2.8. De kerkelijk werker maakt bewust gebruik van internet, e-mail en andere communicatiemiddelen. In het gebruik hiervan zorgt hij ervoor dat hij de privacy van anderen waarborgt, zorgvuldig omgaat met vertrouwelijke gegevens en op geen enkel wijze aanstoot geeft.

2.9. De kerkelijk werker is zich bewust van de grenzen van zijn functie of dienst en blijft binnen de bevoegdheden, kundigheden en competenties die bij zijn taak passen. Hij neemt geen taken op of wekt verwachtingen die buiten zijn competentie vallen en tot die van anderen behoren.

3. Relaties met andere kerkelijk werkers.

3.1. De kerkelijk werker stelt zich collegiaal op ten opzichte van andere kerkelijk werkers en is zich ervan bewust dat hij samen met anderen

zijn dienst in het koninkrijk van God verricht.

- 3.2. Een kerkelijk werker is loyaal ten opzichte van andere kerkelijk werkers. Kritiek op elkaars functioneren is mogelijk en vindt in een sfeer van veiligheid en zorgvuldigheid plaats.
- 3.3. Een kerkelijk werker zal zich onderwerpen aan de klachtenprocedures, zoals die in de kerken gelden, wanneer er klachten zijn t.a.v. zijn functioneren.

4. Relatie ten opzichte van kerkelijke goederen en middelen.

- 4.1. De kerkelijk werker gaat zorgvuldig om met goederen en middelen van de kerken.
 - ♦ Hij is te allen tijde bereid tot verantwoording.
 - ♦ Hij neemt geen onnodige risico's bij het gebruik van kerkelijke goederen en middelen.
 - ♦ Hij maakt geen gebruik van gemeenschappelijke middelen voor persoonlijk gewin.
 - ♦ Hij houdt zich bij het beheer van de kerkelijk goederen en middelen aan de wet.